

"תורתך שעשועי"

יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - גני הדר פתח תקוה
ראש הכולל - הרב זכריה אינגבר. עורך הגיליון - הרב שמואל אינגבר.

"והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח" (במדבר י"ז, ט"ז - כ"ו)

פסוק י"ז - "דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אב מאת כל נשיאיהם לבית אבתם שנים עשר מטות, איש את שמו תכתב על מטהו"

הצורך במבחן המטות - היו מספר אירועים שבאו להוכיח שאהרון נבחר לתפקידו ע"י ה' : האדמה פצתה את פיה ובלעה את כל עדת קרח, ואש יצאה מאת ה' ושרפה את מאתיים וחמישים מקריבי הקטורת. ולאחר שהמשיכו להתלונן התחילה מגפה, ומתו בה ארבעה עשר אלף ושבוע מאות אנשים. אז למה היה צורך נוסף גם במבחן המטות בכדי להוכיח שאהרון הוא זה שנבחר ע"י ה'?

ואם נאמר, שהמטרה היתה בשביל שיהיה לסימן לדורות, וכמו שכתוב בהמשך : "ויאמר ה' אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי, ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו", הרי גם לאחר מבחן המחנות נאמר שאלעזר עשה אותם ציפוי למזבח לאות ולרון : "ויהיו לאות לבני ישראל... זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן להקטיר קטרת לפני ה', ולא יהיה כקרח וכעדתו" (במדבר י"ז, ג', ה'). ומבחינה מסוימת, האות של המחנות היה גלוי יותר, שהרי עשו מהם ריקועים למזבח, ויכלו לראותם, ואילו מטה אהרון היה לפני העדות, ולא יכלו לראותו, אלא א"כ הוציאו אותו להראות להם.

ומסביר **רשב"ם** שבני ישראל התלוננו על דבר הקטורת ואמרו - 'אתם המתם את עם ה', וממילא אין בזה הוכחה שה' בחר בכהנים. ולכן, ה' עשה הוכחה אחרת שלא יוכלו לערער על הכהונה, כי מטהו יפרח על ידי ה'. ונראה שניתן להקשות על דברים אלו, שכמו שאמרו שמשה ואהרון המיתו את מקריבי הקטורת, יוכלו גם לומר שהם עשו איזו שהיא תחבולה שרק מטהו של אהרון יפרח.

ונראה לומר, שיש הבדל בין שני המבחנים, שעל שניהם נאמר שיהיו 'לאות' : על המחנות נאמר - 'ויהיו לאות לבני ישראל' (במדבר י"ז, ג'), ומסביר **רש"י** : 'ויהיו לאות. לזכרון שיאמרו, אלו היו מאותם שנחלקו על הכונה ונשרפו', ועדיין אין בזה הוכחה מוחלטת שאהרון הוא הנבחר. ועל פריחת מטה אהרון נאמר : 'למשמרת לאות לבני מרי' (במדבר י"ז, כ"ה), וכן כבר ישנה הוכחה המתייחסת ישירות לאהרון שהוא הנבחר ע"י ה'.

ויש לומר הבדל נוסף, ע"י ההבחנה, שבמבחן המטות ישנה תוספת של מילה אחת - 'למשמרת' שאינה מופיעה במבחן המחנות. ולפי זה ניתן לחלק ולומר, שבמבחן המטות היה לדורות הראשונים כל זמן שהמזבח הזה יהיה קיים, שהרי בבית המקדש עשו מזבח אחר גדול יותר. ואילו מטה אהרון היה למשמרת לעתיד לבא עד סוף בית ראשון, שאז יאשיהו גנז אותו כמובא במס' 'יומא' (נ"ב ע"ב).

ועוד, הבדל ביניהם - למי מכוונים האותות הללו. לגבי המחנות נאמר שהם אות לבני ישראל, שכל זמן שיראו את ריקועי המחנות יאמרו שאל והיו מאותם שנחלקו על הכהונה ונשרפו. ואילו לגבי המטה נאמר שהוא אות לבני מרי, שכאשר יהיו כאלה שיתלוננו נגד ה', אז יוציאו להם את מטה אהרון, לגרום להם להפסיק את תלונתם.

"וקח מאתם מטה מטה לבית אב מאת כל נשיאיהם" - המילה - 'מאתם' לכאורה מיותרת כי כתוב גם בהמשך - 'מאת', והיה אפשר לכתוב : 'וקח מטה מטה לבית אב מאת כל נשיאיהם'. ונראה, שהיה חשש, שאם משה יתן להם מטות, הם יעלו טענות שונות על טיב המטות שהוא נתן להם, לכן ה' מדגיש - 'מאתם' שהם יבחרו את המטות, בכדי שלא יעלו אח"כ טענות על טיב המטות.

"איש את שמו תכתב על מטהו" - המילה - 'איש' נראית מיותרת, והיה אפשר לכתוב : 'ואת שמו תכתב על מטהו'. **ועוד**, יש להעיר שבהמשך כאשר נתנו לו את המטות לא כתוב שמשה כתב את שמותם על המטות.

ואולי, באמת משה לא כתב בעצמו את השמות על המטות, מחשש שאם הוא יכתוב, יעלו טענות משונות, על פעולה שעשה במטות תוך כדי כתיבת השמות, כגון כוונות שונות שהוא כיוון בכתיבתם, ולכן לא כתוב בהמשך שהוא כתב את השמות. ומה שנאמר כאן - 'איש את שמו', לומר, שכל איש מהם יכתוב בעצמו את שמו על מטהו. ומה שה' אמר - 'תכתב' בנוכח, אין הכוונה שמשה בעצמו יכתוב, אלא שהוא יהיה אחראי על כך, שכל איש יכתוב, וזו המשמעות של 'תכתב' בנוכח. וכן מובא בחומש 'אוצר המדרשים' בשם מדרש 'ילמדנו' : "שכל אחד יכתב בכתב ידו, כדי שיכירו כתב ידו".

פסוק כ"א - "וידבר משה אל בני ישראל ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית אבתם שנים עשר מטות, מטה אהרן בתוך מטותם"

"ויתנו אליו" - לעיל בפסוק י"ז ה' מצווה את משה - 'וקח מאתם' אז למה כאן לא מובא שהוא לקח מהם, אלא - 'ויתנו אליו'! ולפי מה שהסברנו לעיל, במילה - 'מאתם' שהם אלו שיתנו, ושמשה יקח את המטות שהם יתנו לו, מובן למה כאן נאמר - 'ויתנו אליו'.

"כל נשיאיהם" - העירו לעיל שבפסוק י"ז נאמר - 'נשיאיהם' חסר יו"ד, ואילו כאן כתוב - 'נשיאיהם' עם יו"ד. ואולי אפשר להשוות לכתוב בפרשת 'ויקהל' : 'והנשאם הביאו' (שמות ל"ה, כ"ז) חסר יו"ד, ואומר שם 'רש"י' : 'ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם'. ולכן בפרשת 'נשא' בחנוכת המשכן הם הביאו בתחילה, ולכן כתוב שם : 'ויקריבו נשיאי ישראל' (במדבר ז', י"ג) עם יו"ד.

וגם כאן כאשר ה' אומר למשה - 'וקח מאתם', זה קצת נשמע, שיקח באיזה שהוא סוג של הכרח, ומדוע? ונראה, שה' רוצה להראות בפריחת מטה אהרון שהוא בחר בו, ומה יהיה אם יסרבו לשתף פעולה, מחשש שתהיה הוכחה ברורה לבחירת ה', אז משה צריך לעשות פעולות שכנוע שונות, שאז כאשר יתנו זה נחשב כאילו הוא לקח מהם. ובגלל שמדובר כאן על אפשרות שהם לא יעשו זאת בשיתוף פעולה מלא אלא מרצון חסר, לכן כתוב - 'נשיאיהם' חסר. אך כאשר כתוב - 'ויתנו אליו' שמשמעו שנתנו מרצונם המלא, לכן נאמר - 'נשיאיהם' מלא.

וב"ה מצאתי חיזוק בדברי בעל 'צרוח המור' שאומר : "ולהורות שישראל שמחו בדבר זה, אמר ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אחד. כי מן הראוי היה, שאחר שנענשו על דבר זה שיאמרו אין אנו רוצים נסיון אחר. אבל לפי שזה הדבר היה עדיין בספק אצלם

שמחו בדבר, ויתנו אליו כל נשיאיהם בלי איחור. וכשראו הנס הגדול שעשה השם במטה אהרן בהוצאת הפרח, הכירו האמת ויראו ויקחו איש מטהו".

"ומטה אהרן בתוך מטותם" - רש"י אומר: "הניחו באמצע שלא יאמרו מפני שהניחו בצד שכינה פרח", ומשמע שמשה הוא שהניח את מטה אהרון באמצע. אך מההקשר של הפסוק שמתחיל - 'ויתנו אליו', נראה שהם הניחו את מטה אהרון באמצע, כי הפסוק מדבר על הנשיאים. **ואולי** היה עדיף שהם יניחו היכן שירצו, כי אם משה היה שם באמצע, יוכלו גם לטעון הפוך, שדווקא בגלל שהיה באמצע היתה שם יותר לחות, ולכן דווקא הוא פרח. ולכן, **נראה לומר**, שהנשיאים הניחו את מטה אהרון בתוך מטותם.

פסוק כ"ב - "וינח משה את המטת לפני ה', באהל העדת"

"לפני ה', באהל העדת" - אך הציווי של ה' היה בסדר הפוך: **"באהל מועד לפני העדות"**. **ועוד**, שכאן נאמר שמשה הניח - **'לפני ה'**, ואילו בציווי של ה' נאמר - **'לפני העדות'**. **ונראה לומר** בפשטות, שבוודאי שה' עצמו לא יגיד להניח - **'לפני ה'** אלא - **'לפני העדות'**, אך משה רבנו מייחס את העדות כדבר שמסמל את ה' ולכן הוא אומר - **'לפני ה'**. ולכן גם בהמשך אנו רואים הבדל זה, כאשר בפסוק כי"ד נאמר על משה: **"ויצא משה את כל המטת מלפני ה'"**. ואילו בפסוק כ"ה אומר ה': **"השב את מטה אהרן לפני העדות"**.

ולפי זה גם נסביר את הסדר ההפוך. ה' מזכיר קודם את - **'אהל מועד'** כי הוא נותן יחס מכובד יותר לאהל העדות, ששם הוא מתוועד אל בני ישראל, ורק אחר כך הוא מזכיר - **'לפני העדות'**. אך משה נותן כבוד יותר לה' ולכן מזכיר קודם שהוא הניח את המטות - **'לפני ה'**, ורק אח"כ מזכיר - **'באהל מועד'**.

פסוק כ"ד - "ויצא משה את כל המטת מלפני ה' אל כל בני ישראל, ויראו ויקחו איש מטהו"

"ויראו ויקחו איש מטהו" - **יש לברר**, מה היתה התוכנית המקורית של ה', האם שכל אחד יקח את מטהו, או שמשה ישאיר את כולם באהל מועד, בכדי שיוכלו לדורות להראות את ההבדל בין המטות. לכאורה, ה' אמר בתחילה להניח אותם באהל מועד, ולא אמר שאח"כ הם יקחו איש מטהו. ולכן בפשטות, כנראה מטרת ה' היתה שכולם יישארו אח"כ באהל מועד לדורות. אלא שהפסוק מספר - **ויראו ויקחו איש מטהו**, ונראה מנוסח הפסוק, שעשו זאת על דעת עצמם, שהרי משה לא אמר להם לקחת. **ועוד**, נראה, שחסרה התגובה שלהם, היינו מצפים שידו בטעותם, אך כל מה שעשו שכל אחד לקח את מטהו.

יש לשאול, מדוע משה נתן להם לקחת את המטות, ולא דאג להחזירם לאהל מועד. **ונראה לומר**, שהתוכנית של ה' היתה, שמשה יחזיר את כל המטות לאהל מועד, אך בכוונה ה' לא אמר בפירוש הוראה זו למשה, כי אם היה אומר להם להחזיר את המטות, הם היו חושדים במשה, שאולי אח"כ גם המטות שלהם פרחו, והוא לא יספר להם על כך. ולכן, ה' אמר לו לחכות ולראות מה יעשו. אם יראו וישאירו, אז ה' היה אומר למשה להחזיר את כולם לאהל מועד, אך מכיוון שלקחו איש מטהו, לכן ה' אמר למשה שיחזיר רק את מטה אהרון. אבל היתה גם תועלת בזה שלקחו איש מטהו, כי כך הם יראו בעצמם כל יום שהמטה שלהם אינו פורח. **ו'ספורנו'** מפרש שכל אחד לקח את מטהו: **"לכוון סימנם בבתייהם שמא הוחלף"**, וגם ממנו משמע שעדיין היו להם ספקות בנס הזה.

פסוק כ"ה - "ויאמר ה' אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי, ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו"

רעיון מרכזי - שתי פרשיות לפנינו

הפרשיה הראשונה כוללת את פסוקים ט"ז - כ"ד, ועוסקת בציווי לקיחת המטות עד לפריחת מטה אהרון. והפרשיה השנייה כוללת את פסוקים כ"ה - כ"ו, ועוסקת בהשבת מטה אהרון לאהל מועד. ויש לזה מספר סימנים: **א.** בסוף פסוק כ"ד קיים הסימון של האות - **'פ'**, המסמנת את סיום הפרשיה הראשונה. ולאחר פסוק כ"ו שוב האות - **'פ'** המסמנת את סיום הפרשיה השנייה. **ב.** לפי חלוקת הפרשה לשבע פרשיות, כפי שנוהגים לקרא בשבתות, היינו מצפים שפרשיית **'חמישי'** המתחילה בפסוק ט"ז בתחילת עניין המטות, תימשך עד לסוף פסוק כ"ו עם סיום פרשיית המטות, בהשבת מטה אהרון לאהל מועד. אך בפסוק כ"ה מתחילה פרשיית **'שישי'**, ללמדנו שענין השבת המטה של אהרון לאהל מועד זו פרשיה חדשה. **ג.** וזה בא לידי ביטוי גם בזה, שפסוק כ"ה שוב פותח במילים - **ויאמר ה' אל משה**, כאילו זו אמירה חדשה, ואינה קשורה לדיבור הקודם המתחיל בפסוק ט"ז - **ויידבר ה' אל משה** לאמרי.

יש להבין, מדוע שני הפסוקים האחרונים כ"ה - כ"ו, אינם חלק מהפרשיה הקודמת, אלא מהווים פרשיה בפני עצמה?

ולפי דברינו על פסוק כ"ד **נוכל לומר**, שבאמת הפרשיה היתה צריכה להסתיים בפסוק כ"ד, לאחר שכולם ראו שרק מטהו של אהרון פרח, ומשה יחזיר את כל המטות לאהל מועד. אך היות ועל דעת עצמם הם לקחו איש מטהו, לכן ישנה אמירה חדשה של ה' אל משה, שישלב לפחות את מטה אהרון לאהל מועד, שיהיה למשמרת לאות לבני מרי.

פסוק כ"ו - "ויעש משה, כאשר צוה ה' אתו כן עשה"

כפילות - למה כתוב פעמיים, גם - **ויעש משה**, וגם - **כאשר צוה ה' אתו כן עשה**? לפי דברינו לעיל, שינסם כאן שני עניינים, היינו יכולים לומר, שכל עשייה מוסבת על ענין אחר. אך לגבי הענין הראשון כבר כתוב במפורש שנתנו לו את המטות והוא הניח אותם באהל מועד, ולמחרת ראה שמטה אהרון פרח, והוציא את כל המטות אל כל בני ישראל. ויוצא שהכפילות שבפסוק כ"ו מוסבת כולה על הענין השני של השבת מטה אהרון לאהל מועד, אז לשם מה הכפילות? **ועוד יש להעיר**, שהיינו מצפים שטעם **האתנחתא** יופיע במילה - **'אתו'** ויהיה כתוב - **ויעש משה כאשר צוה ה' אתו**, ואח"כ - **'כן עשה'**, אך טעם **האתנחתא** מופיע במילה - **'משה'** וכאילו כתוב קודם - **ויעש משה**, ואח"כ - **'כאשר צוה ה' אתו כן עשה'**. ויש להבין את משמעות הקביעה - **ויעש משה**, מה הוא עשה, כי אין כל התייחסות למה הוא עשה. בעוד שלעשייה השנייה יש מובן, שמשה עשה כמו שה' צוה אותו.

'אור החיים' הקדוש מסביר, שהביטוי - **'כאשר'** אין כוונתו כפי שה' ציווה, אלא תיאור זמן, שמשה עשה את הציווי מיד כאשר ה' ציווה אותו ולא איחר. ומבאר, שהביטוי **'כאשר'** נמשך למעלה ולמטה. כלומר, סיבת הכפילות כי הפסוק בא לומר שני עניינים: **האחד** - **ויעש משה כאשר צוה ה' אתו**, כלומר, שמשה עשה בדיוק כפי שה' ציווה אותו. **והשני** - **'כאשר צוה ה' אתו כן עשה'**, כלומר, כאשר ה' צוה אותו מיד עשה.

השיעורים מתקיימים בזית הכנסת חניכי הישיבות - רח' מנחת שלמה 3 גני הדך פתח תקוה

שעה 11:00 - שיעור בגמרא מסכת שבת. שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש.

ביום ה' שיעור בפרשת השבוע (שיעור זה מתפרסם בסוף השבוע בבתי הכנסת בעלון של בית המדרש)

לפרטים נא לפנות בטלפון - 0548448692. לתגובות הערות והארות ולקבלת הגיליון במייל, גם במהדורה מורחבת,

נא לפנות לכתובת - Ingber@bezeqint.net